

## การเตาบะฮ์: เงื่อนไขและวิธีการ

### เงื่อนไขการเตาบะฮ์

การเตาบะฮ์จากบาปนั้นมีสองประเภท คือ:

1. การเตาบะฮ์จากบาปที่เป็นสิทธิของอัลเลาะห์ [حَقُّ اللَّهِ] เช่น ละทิ้งการละหมาด การออกชะกาต การถือศีลอด การคลุมฮิญาบ การดื่มเหล้า การทำซินา การกินดอกเบี้ย เป็นต้น

2. การเตาบะฮ์จากบาปที่เป็นสิทธิของเพื่อนมนุษย์ [حَقُّ الْآدَمِيِّ] เช่น การทรมานทรมานมารดา การยกยอกทรัพย์สินผู้อื่น การนินทา เป็นต้น

### เงื่อนไขการเตาบะฮ์จากบาปที่เป็นสิทธิของอัลเลาะห์

เงื่อนไขของการเตาบะฮ์จากบาปที่เป็นสิทธิของอัลเลาะห์มี 3 ข้อ

1. ต้องละเลิกจากบาปที่เขาได้กระทำ

ท่านอิมามอิบนุฮะญัวร์ อัลฮัยตะมีย์กล่าวว่า “การละเลิกจากบาปนั้นคือละเลิกจากบาปเพื่ออัลเลาะห์ ดังนั้นถ้าหากเขาละทิ้งบาปเพราะกลัว (คนอื่นจะตำหนิ) หรือเพื่อโอ้อวด (ให้คนอื่นรู้ว่าเขาไม่ได้ทำบาปแล้ว) และ

กรณีอื่นๆ ที่มีได้มีเป้าหมายเพื่ออัลเลาะห์ ก็นับว่าเขายังไม่ใช่เป็นผู้ละเล็กละเบาอย่างแท้จริง”<sup>1</sup>

ท่านอิมามอัลฆ่อซาลียกกล่าวว่า “ให้ผู้เตาบะฮ์ละเล็กละเบากระทำบาป เพราะยอมสยบต่อความยิ่งใหญ่ของอัลเลาะห์และกลัวการลงโทษของพระองค์เท่านั้น มิใช่ละเล็กละเบาจากบาปเพราะปรารถนาในเรื่องของคุณยากลัวผู้คนจะประณาม ต้องการที่จะได้รับการสรรเสริญและมีชื่อเสียง หรือเพราะว่าร่างกายอ่อนแอ(ไม่สามารถไปทำชั่วได้) หรือเพราะยากจน(จึงไม่เงินไปเล่นการพนันได้) เป็นต้น”<sup>2</sup>

## 2. โศกเศร้าเสียใจต่อการกระทำบาปนั้น

ท่านอิมามอัลฆ่อซาลียกกล่าวอธิบายว่า “ความโศกเศร้าเสียใจเพราะรู้สึกถึงความยิ่งใหญ่ของอัลเลาะห์และกลัวการลงโทษของพระองค์นั้น<sup>3</sup> เป็นสิ่งที่กระตุ้นให้ทำการเตาบะฮ์อย่างจริงจัง”<sup>4</sup>

## 3. ตั้งใจอย่างเด็ดขาดว่าจะไม่กลับไปทำบาปนั้นอีก

ท่านอิมามอัลฆ่อซาลียกได้กล่าวอธิบายว่า “เขาต้องมั่นใจและตัดสินใจอย่างเด็ดขาดว่าจะไม่กลับไปทำบาปอีก ดังนั้นถ้าหากเขาละทิ้งบาป โดยที่จิตใจนั้นยังลังเลว่า บางทีอาจจะกลับไปกระทำบาปหรือไม่มี

---

<sup>1</sup> ดู มุฮัมมัด บิน อัลลาน อัศศิดดีกี, *ดะลิลฟาลิฮีน*, เล่ม 1, หน้า 70.

<sup>2</sup> ดู อัลฆ่อซาลี, *มินฮาลุลอาบิดีน*, เล่ม 1, หน้า 151.

<sup>3</sup> ไม่ใช่โศกเศร้าเสียใจเพราะกลัวว่าผู้คนจะประณามหรือโศกเศร้าเสียใจเพราะถูกลดเกลิยรติจากสายตาของผู้คนทั้งหลาย เนื่องจากเป็นการโศกเศร้าเสียใจเพื่อมนุษย์ไม่ใช่เพื่ออัลเลาะห์.

<sup>4</sup> ดู อัลฆ่อซาลี, *มินฮาลุลอาบิดีน*, เล่ม 1, หน้า 154.

ความมั่นใจว่าจะละทิ้งบาปนั้นได้ แน่แน่นอนว่าเขาเพียงแค่ละทิ้งบาปเฉยๆ โดยมีได้เป็นผู้เตาบะฮ์จากบาปเลย”<sup>5</sup>

ดังนั้นถ้าหากผู้ทำการเตาบะฮ์ได้ขาดเงื่อนไขหนึ่งจากสามเงื่อนไขนี้ การเตาบะฮ์ของเขาถือว่าใช้ไม่ได้และไม่สมบูรณ์

### เงื่อนไขการเตาบะฮ์จากบาปที่เป็นสิทธิของมนุษย์

เงื่อนไขของการเตาบะฮ์จากบาปที่เป็นสิทธิของเพื่อนมนุษย์มี 4 ข้อ ซึ่งข้อ 1-3 นั้น เป็นเงื่อนไขเดียวกับการเตาบะฮ์จากบาปที่เป็นสิทธิของอัลเลาะห์

ส่วนข้อที่ 4. คือ ผู้เตาบะฮ์ต้องคืนสิทธิของผู้อื่นที่เขาละเมิดมาหรือต้องขอมะอ์ฟเขา ดังนั้นถ้าหากผู้เตาบะฮ์ไม่ทำให้ตนเองพ้นมลทินจากการละเมิดสิทธิผู้อื่นหรือไม่ขอมะอ์ฟ แน่แน่นอนว่าเขาอาจจะกลายเป็นคนล้มละลายในวันกิยามะฮ์ เพราะท่านอะบูฮุร็อยเราะฮ์ ร่อฎิยัลลอฮุอันฮุได้กล่าวรายงานว่า

أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ كَانَتْ عِنْدَهُ مَظْلَمَةٌ لِأَخِيهِ فَلْيَتَحَلَّلْهُ مِنْهَا فَإِنَّهُ لَيْسَ تَمَّ دِينَارٌ وَلَا دِرْهَمٌ مِنْ قَبْلِ أَنْ يُؤْخَذَ لِأَخِيهِ مِنْ حَسَنَاتِهِ فَإِنْ لَمْ يَكُنْ لَهُ حَسَنَاتٌ أُخِذَ مِنْ سَيِّئَاتِ أَخِيهِ فَطُرِحَتْ عَلَيْهِ  
“แท้จริงท่านร่อซูลุลเลาะห์ คืออลัลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลัม ได้กล่าวว่า ผู้ใดมีสิ่งหนึ่งที่ได้ละเมิดพี่น้องของเขา ดังนั้นเขาก็

<sup>5</sup> เรื่องเดียวกัน.

จงขอหะลาล<sup>6</sup> มั่นกับพี่น้องของเขาเถิด เพราะในวันกิยามะฮ์  
นั้น ไม่มีทองและเงินที่จะมาชดใช้ (ดังนั้นจงขอหะลาล)  
ก่อนที่ความดีของเขา(ผู้ละเมิดสิทธิ)จะถูกนำมาให้กับพี่น้อง  
ของเขา ถ้าหากเขาไม่มีความดี แนนอนความชั่วของพี่น้อง  
เขา ก็จะถูกโยนมาให้แก่เขา(แบกรับไว้แทน)”<sup>7</sup>

ท่านอะบูฮุร็อยเราะฮ์ ร่อฎิยัลลอฮุอันฮุ ได้รายงานเช่นกันว่า

أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ أَتَذَرُونَ مَا الْمُفْلِسُ قَالُوا  
الْمُفْلِسُ فِينَا مَنْ لَا دِرْهَمَ لَهُ وَلَا مَتَاعَ فَقَالَ إِنَّ الْمُفْلِسَ مِنْ أُمَّتِي يَأْتِي  
يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِصَلَاةٍ وَصِيَامٍ وَزَكَاةٍ وَيَأْتِي قَدْ شَتَمَ هَذَا وَقَذَفَ هَذَا وَأَكَلَ  
مَالَ هَذَا وَسَفَكَ دَمَ هَذَا وَضَرَبَ هَذَا فَيُعْطَى هَذَا مِنْ حَسَنَاتِهِ وَهَذَا مِنْ  
حَسَنَاتِهِ فَإِنْ فَنِيَتْ حَسَنَاتُهُ قَبْلَ أَنْ يُقْضَى مَا عَلَيْهِ أُخِذَ مِنْ خَطَايَاهُمْ  
فَطُرِحَتْ عَلَيْهِ ثُمَّ طُرِحَ فِي النَّارِ

“แท้จริงท่านร่อซูลุลเลาะห์ คือลัลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลัม ได้  
กล่าวว่า “พวกท่านรู้หรือไม่ว่า ใครคือคนล้มละลาย?” พวก  
เขาตอบว่า “ผู้ที่ล้มละลายในหมู่พวกเรา คือผู้ที่ไม่มีเงินและ  
ไม่มีทรัพย์สิน ดังนั้นท่านร่อซูลุลเลาะห์ คือลัลลอฮุอะลัยฮิวะ  
ซัลลัม ได้กล่าวว่า “ผู้ที่ล้มละลายจากประชาชาติของฉัน  
คือ ในวันกิยามะฮ์ เขาจะมาด้วยการมี (ผลงานของการ)  
ละหมาด การถือศีลอด และการออกซะกาต (ที่ได้ถูกตอบรับ

<sup>6</sup> คือขออนุมัติจากพี่น้องของเขาในสิ่งที่ละเมิดมานั้นให้เป็นสิ่งที่อนุมัติสำหรับเขา.

<sup>7</sup> รายงานโดยอัลบุคอรี, หะดีษลำดับที่ 6534, ค่อฮิห์อัลบุคอรี, หน้า 1623; และอัตติรมิซีย, หะ  
ดีษลำดับที่ 2419, สุนันอัตติรมิซีย, เล่ม 4, หน้า 613.

จากอัลเลาะห์) แต่เขาเคยด่าคนนั้น เคยกล่าวหาคนนี้ เคย  
บริโภครัฟฟ์สินของคนนั้น(โดยมิชอบ) เคยนองเลือดกับคนนี้  
และเคยทุบตีคนนั้น ดังนั้นผู้ล้มละลายก็นั่งลง แล้วบรรดา  
ความดีงามของเขาก็ถูกนำไปให้กับคนนั้น และบรรดาความดี  
งามของเขาก็ถูกนำมาให้คนนี้ แล้วถ้าหากบรรดาความดีของ  
เขาหมดก่อนความผิดต่างๆ จะถูกชดใช้ ความผิดต่างๆ ของ  
พวกเขาก็จะถูกโยนลงมาบนเขา(ให้แบกรับภาระไว้แทน)  
หลังจากนั้นเขาก็ถูกโยนลงในนรก”<sup>8</sup>

ในเรื่องสิทธิของมนุษย์นั้น ท่านอิมามอัลฮ่อซาลีได้แบ่งสิทธิ  
ดังกล่าวออกเป็น 4 ประเภท<sup>9</sup> ดังนี้

1. สิทธิเกี่ยวกับทรัพย์สิน เช่น การยกยอกหรือขโมยทรัพย์สินผู้อื่น  
ผู้ละเมิดจำเป็นต้องคืนทรัพย์สินนั้นแก่ผู้เป็นเจ้าของจนสุดความสามารถ  
หากเขาไม่มีความสามารถที่จะชดใช้คืนเพราะมีความขัดสนและยากจน ก็  
ให้เขาขอหะลาลจากผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สินนั้น แต่ถ้าไม่มีความสามารถที่จะ  
ขอหะลาลเพราะผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สินไม่อยู่หรือเสียชีวิตไปแล้ว หากเขาผู้  
ละเมิดนั้นสามารถที่จะบริจาคตทรัพย์สินแทนเจ้าของทรัพย์สินได้ ก็จงทำ และถ้า  
หากไม่สามารถ ก็ให้เขาทำความดีให้มากๆ<sup>10</sup> และหวนกลับไปเข้าหา

<sup>8</sup> รายงานโดยท่านมุสลิม, หะดีษลำดับที่ 2581, *ศอฮ์หฺมุสลิม*, เล่ม 4, หน้า 1997; และอัสติรมีซี, หะดีษลำดับที่ 2418, *สุนัน อัสติรมีซี*, เล่ม 4, หน้า 613.

<sup>9</sup> ดู อัลฮ่อซาลี, *มินฮาญุลออบิดีน*, เล่ม 1, หน้า 161-165.

<sup>10</sup> เพื่อที่จะนำความดีงามดังกล่าวไปให้ผู้เป็นเจ้าของสิทธิในวันกิยามะฮ์ แต่ถ้าหากความดีนั้นไม่พอ เพราะไปละเมิดสิทธิผู้อื่นไว้เยอะ เขาก็จำเป็นต้องแบกรับบาปของผู้ที่ถูกเขาละเมิดตามที่หะดีษศ่อฮ์หฺได้ระบุไว้.

อัลเลาะห์ด้วยความรู้สึกสำนึกว่า      ตนเองเป็นบ่าวที่ต่ำต้อยและวิงวอนให้  
พระองค์ทรงทำให้คู่กรณีมีความยินยอมที่จะอภัยให้เขาในวันกิยามะฮ์

2. **สิทธิเกี่ยวกับชีวิต** เช่น การไปฆ่าหรือทำร้ายผู้อื่น ซึ่งทายาท  
ผู้ตายหรือผู้ถูกทำร้ายสามารถกิคือศกลับ<sup>11</sup>      หรือประนีประนอมและอภัย  
ให้แก่ผู้ละเมิด      ดังนั้นหากผู้ละเมิดสามารถดำเนินการกิคือศได้      ก็จึง  
ยินยอมให้กิคือศ      หรือขอประนีประนอมและขออภัยจากคู่กรณี      แต่ถ้าไม่  
สามารถกระทำได้เพราะทายาทผู้ตายเสียชีวิตไปแล้วหรือผู้ถูก  
ทำร้ายไม่อยู่      ก็ให้เขาหวนกลับไปเข้าหาอัลเลาะห์ด้วยความรู้สึกสำนึกว่า  
ตนเองเป็นบ่าวที่ต่ำต้อยและวิงวอนให้พระองค์ทรงทำให้คู่กรณีมีความ  
ยินยอมที่จะอภัยให้เขาในวันกิยามะฮ์

3. **สิทธิเกี่ยวกับเกียรติยศ** เช่น การนินทา การโกหก การด่าทอ  
เป็นต้น หากท่านโกหกพี่น้องมุสลิม ก็จำเป็นที่ท่านจะต้องพูดต่อหน้าคู่กรณี  
ว่า      สิ่งที่คุณพูดไปนั้นโกหก      หรือขอมะอัฟคู่กรณีหากไม่เกรงว่าจะเพิ่ม  
ความโกรธหรือก่อให้เกิดพิตนะฮ์<sup>12</sup> ขึ้นมาอีก      ดังนั้นถ้าหากท่านเกรงว่าจะ  
เกิดพิตนะฮ์      ก็ให้ท่านหวนกลับไปเข้าหาอัลเลาะห์ด้วยความรู้สึกสำนึกว่า  
ตนเองเป็นบ่าวที่ต่ำต้อยและวิงวอนให้พระองค์ทรงทำให้คู่กรณีมีความ  
ยินยอมที่จะอภัยให้ท่านในวันกิยามะฮ์      และทำความดีให้มากๆ เพื่อจะ

---

<sup>11</sup> กิคือศคือผู้ก่อความผิดหรืออาชญากรต้องถูกทำกลับให้เหมือนกับที่เขาได้กระทำกับผู้อื่น เช่น  
หากนาย ก. ไปฆ่านาย ข. นาย ก. ก็จะถูกฆ่าติดตามกันไปด้วย หรือนาย ข. ใช้ไม้ตีศีรษะนาย ก.  
แตก แนนอนว่านาย ก. ก็จะต้องถูกไม้ตีกลับไปเช่นกัน นอกจากกรณีที่เจ้าทุกข์ประนีประนอมให้.

<sup>12</sup> คือก่อให้เกิดการกระทบกระทั่ง มีการแค้นเคือง และทะเลาะเบาะแว้งขึ้นมาอีก.

นำไปชดเชยสิ่งที่ท่านได้กระทำกับเขา และหมั่นขอร้องโทษให้แก่คู่กรณีให้มากๆ

4. **สิทธิในเรื่องของศาสนา** เช่น การกล่าวตัดสินมุสลิมคนหนึ่งเป็นกาเฟร ทำบิโดอะฮ์ ทำชิริก และลุ่มหลง การกล่าวตัดสินดังกล่าวนี้เป็นเรื่องที่ยากมาก<sup>13</sup> หากท่านเคยทำเช่นดังกล่าวนี้ ท่านจะต้องไปกล่าวต่อหน้าคู่กรณีที่ท่านเคยกล่าวหาว่า สิ่งที่เคยพูดตัดสินไปนั้นไม่ถูกต้องหรือเป็นสิ่งที่โกหก และไปขอหะลาลแก่เจ้าตัว หากมีความสามารถที่จะกระทำได้ หากไม่สามารถทำได้ ก็ให้ท่านหวนกลับไปเข้าหาอัลเลาะห์ด้วยความรู้สึกสำนึกว่าตนเองเป็นบ่าวที่ต่ำต้อยและวิงวอนให้พระองค์ทรงทำให้คู่กรณีมีความยินยอมที่จะอภัยให้ท่านในวันกิยามะฮ์ และทำความดีให้มากๆ เพื่อจะนำไปชดเชยสิ่งที่ท่านได้กระทำกับเขา และหมั่นขอร้องโทษให้แก่คู่กรณี

**สรุปคือ** สิ่งใดที่ท่านสามารถขอมะอ์ฟหรือทำให้คู่กรณียินยอมที่จะอภัยให้ ท่านก็ต้องทำ และถ้าหากไม่สามารถกระทำได้ ก็ให้ท่านหวนกลับไปยังอัลเลาะห์ตะอาลาด้วยความรู้สึกสำนึกว่าตนเองเป็นบ่าวที่ต่ำต้อยและวิงวอนให้พระองค์ทรงทำให้คู่กรณีมีความยินยอมที่จะอภัยท่านในวันกิยามะฮ์ เพราะการที่คู่กรณีจะยินยอมให้หรือไม่ นั่นล้วนอยู่ในพระประสงค์

---

<sup>13</sup> คือการกล่าวตัดสินผู้อื่นเป็นกาเฟร ทำบิโดอะฮ์ ทำชิริกนั้น นั้นมิใช่เป็นเรื่องง่ายเลย เพราะต้องตรวจสอบอย่างหนักว่าเขาเป็นเช่นนั้นจริงหรือเปล่า หรือต้องมีหลักฐานที่ชัดเจน หรือต้องไปถามเจ้าตัวว่าเขามีเจตนาเช่นไร ดังนั้นถ้าหากตัดสินบุคคลหนึ่งโดยไม่ตรวจสอบข้อเท็จจริง มองแต่เพียงภายนอก ชอบตามกระแส แล้วไปชักชวนผู้อื่นอย่างมั่งง่ายและตามอารมณ์ นั้นย่อมเป็นฮักกุลอาดำที่จะต้องติดค้างกันจนถึงวันกิยามะฮ์

ของอัลเลาะห์ และให้มีความหวังในความโปรดปรานอันยิ่งใหญ่ของพระองค์ ว่าพระองค์ทรงรู้ถึงความจริงใจในหัวใจของท่าน ดังนั้นพระองค์ก็จะทำให้คู่กรณียินยอมแก่ท่านอันเนื่องจากขุมคลังแห่งความโปรดปรานที่พระองค์จะทรงเก็บไว้ให้แก่บรรดาผู้ศรัทธานั้นเอง

ท่านอัลลามะฮ์ อัชชะยค์ สุลัยมาน อัลบุนญารีมีย์ ได้กล่าวเงื่อนไขเพิ่มอีกบางประการว่า “การเตาบะฮ์นั้น มีเงื่อนไขว่าต้องกระทำก่อนวิญญูณถึงคอหอยและดวงอาทิตย์ขึ้นทางทิศตะวันตก”<sup>14</sup> เพราะอัลเลาะห์ตะอาลาทรงตรัสว่า

وَلَيْسَتِ التَّوْبَةُ لِلَّذِينَ يَعْمَلُونَ السَّيِّئَاتِ حَتَّىٰ إِذَا حَضَرَ أَحَدَهُمُ الْمَوْتُ  
قَالَ إِنِّي تُبْتُ الْآنَ

“การสำนึกผิด (ที่ถูกต้องรับจากอัลเลาะห์) นั้น มิใช่สำหรับบรรดาผู้ที่กระทำความชั่วต่างๆ จนกระทั่งเมื่อความตายได้มายังคนหนึ่งของพวกเขา แล้วเขาก็กล่าวว่า บัดนี้ข้าพระองค์ขอสำนึกผิด (แต่ก็สายไปเสียแล้ว)” [อันนิซาอ: 18]

และพระองค์ทรงตรัสเช่นกันว่า

يَوْمَ يَأْتِي بَعْضُ آيَاتِ رَبِّكَ لَا يَنْفَعُ نَفْسًا إِيْمَانُهَا لَمْ تَكُنْ آمَنَتْ مِنْ قَبْلُ  
أَوْ كَسَبَتْ فِي إِيْمَانِهَا خَيْرًا

<sup>14</sup> สุลัยมาน อัลบุนญารีมีย์, *ตัวะห์ฟะตุลฮะบีบ อะลาฮัจรียะฮ์* (ฮาซียะฮ์อัลบุนญารีมีย์) (เบรุต: ดารุลมะอริฟะฮ์, ค.ศ. 1978/ฮ.ศ. 1397), เล่ม 1, หน้า 378.